

МОНІТОРИНГ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА У 2021/2022 Н.Р.

З метою внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Уманським НУС було проведено чергове щорічне опитування здобувачів вищої освіти. Основна мета даного опитування – визначення можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії, відповідності форм, методів навчання і викладання вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи. Моніторинг задоволеності здобувачів наданням освітніх послуг проводився шляхом проведення анонімного on-line анкетування. В опитуванні взяли участь 1588 (53,3% потенційних респондентів) здобувачів вищої освіти денної форми навчання 6 факультетів, із них:

- початковий (короткий цикл) рівень вищої освіти – 113 (49,3% потенційних респондентів);
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – 1032 (54,3%);
- другий (магістерський) рівень вищої освіти – 394 (50,3%);
- третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти – 49 (64,5%).

Частка респондентів в розрізі факультетів та по рівнях вищої освіти відображена на рис. 1.

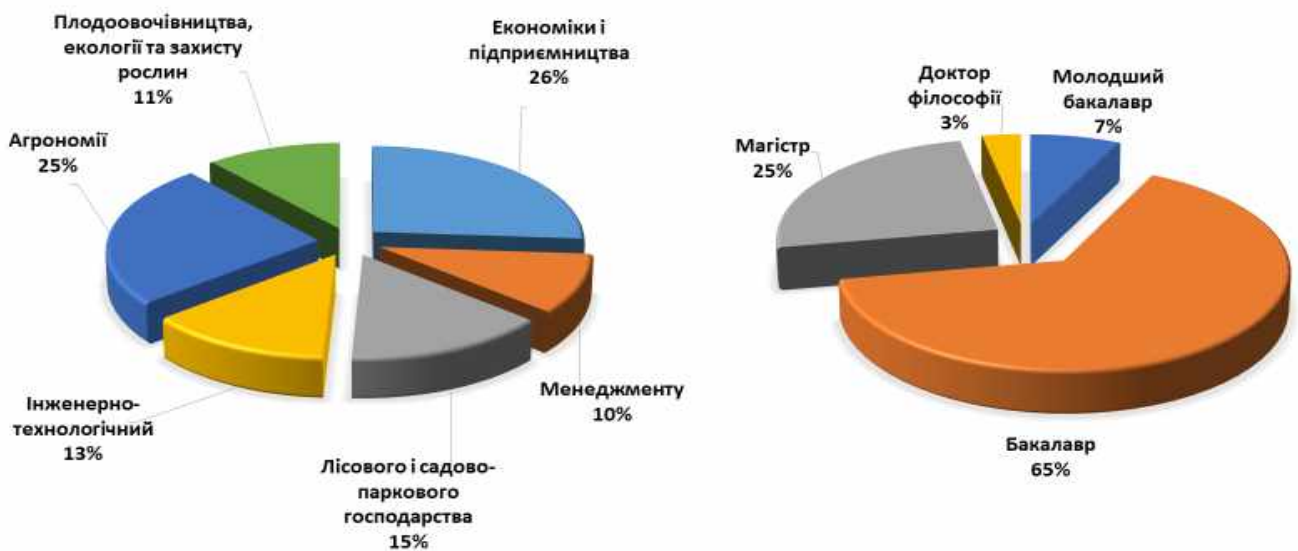

Рис. 1. Активність респондентів по факультетах УНУС та по рівнях вищої освіти (у відсотках)

Загальна кількість опитаних, в порівнянні з минулим роком, зросла у 5 разів, що вказує на позитивну динаміку зростання зацікавлених здобувачів у процесах забезпечення якості вищої освіти та репрезентативність результатів опитування. Найбільш активними були здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету економіки і підприємництва та факультету агрономії.

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень якості надання освітніх послуг Уманським НУС?» 56,9% респондентів зазначили, що високо, 34,0% – достатньо,

8,0% – задовільно, 1,1% – незадовільно (рис. 2.). На рис. 3 відображено оцінку рівня якості надання освітніх послуг по кожній спеціальності згідно опитування.

Рис. 2. Оцінка рівня якості надання освітніх послуг УНУС (у відсотках)

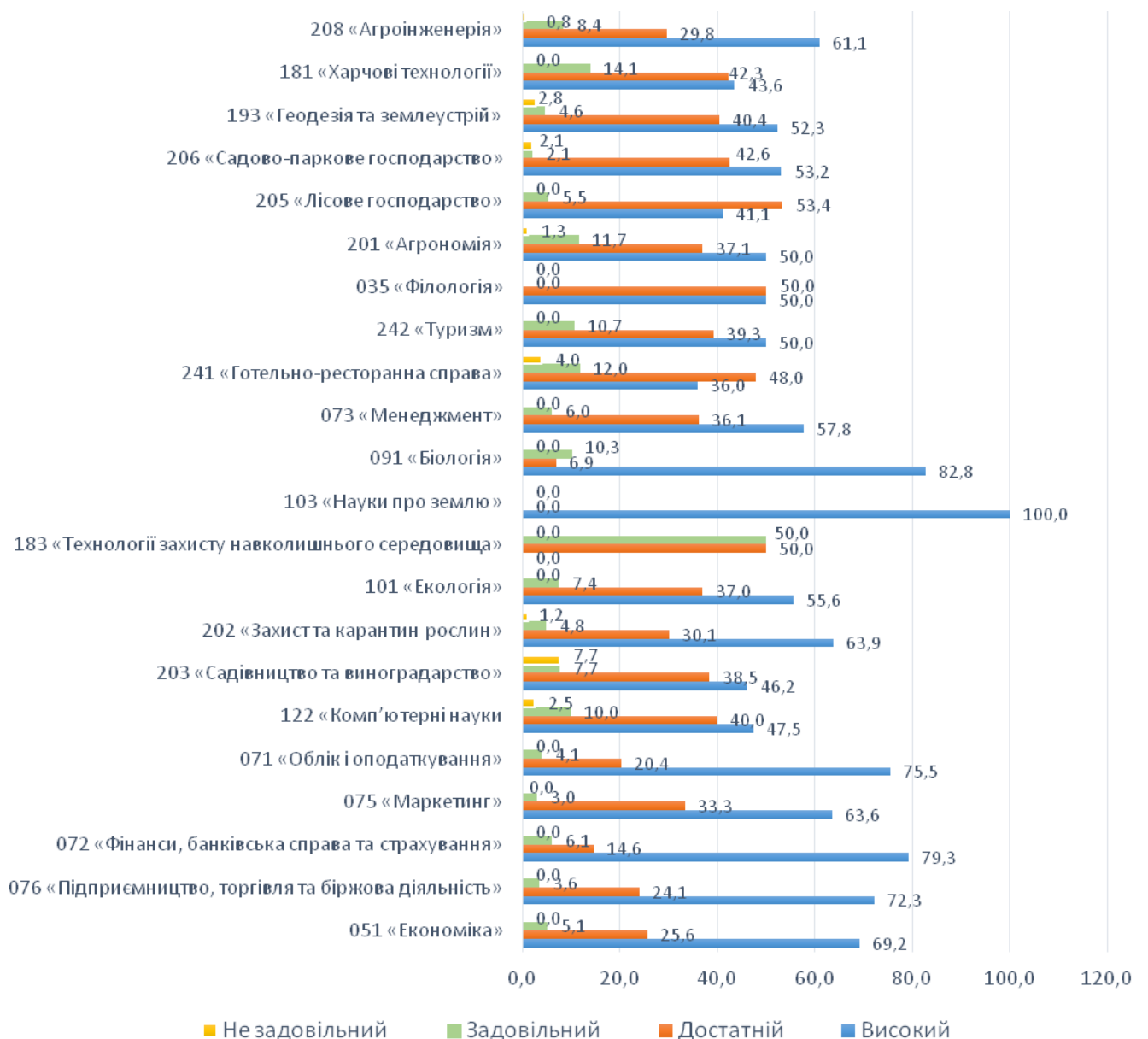

Рис. 3. Оцінка рівня якості освіти в УНУС по спеціальностях (у відсотках)

Позитивну динаміку оцінки рівня якості надання освітніх послуг за останні три навчальні роки можемо простежити на рис. 4.

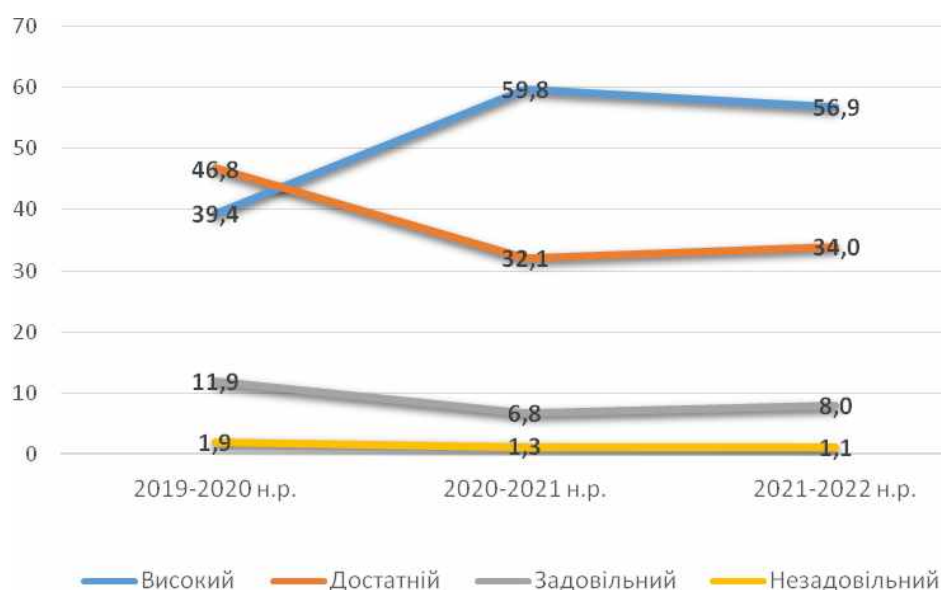

Рис. 4. Динаміка оцінки рівня якості надання освітніх послуг УНУС (у відсотках)

1317 учасників опитування (82,9%) задоволені тим, що навчаються на обраній спеціальності, 255 здобувачів (16,1%) частково задоволені, 16 студентів (1,0%) не задоволені. Причиною свого незадоволення студенти вказують власне розчарування в обраній спеціальності.

На запитання анкети «Які проблеми, на Вашу думку, найбільшою мірою ускладнюють навчання за обраною спеціальністю?» здобувачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість виборів не обмежувалася).

Узагальнені результати відображені у табл. 1.

Таблиця 1

Які проблеми найбільшою мірою ускладнюють навчання в УНУС, на думку опитаних здобувачів

Перелік проблем	Кількість здобувачів	Питома вага, %
Необхідність поєднувати навчання і роботу	593	37,34
Особиста неорганізованість	380	23,93
Надмірний обсяг навчального навантаження	321	20,21
Незручний розклад	213	13,41
Відсутність перспектив працевлаштування за спеціальністю	161	10,14
Відсутність такту і педагогічної майстерності при викладанні окремих дисциплін	113	7,12
Вплив з боку інших студентів, що перешкоджають прояву Ваших здібностей під час навчальних занять	100	6,30
Недостатнє забезпечення навчально-методичною літературою	81	5,10
Власне розчарування в обраній спеціальності	61	3,84

Стабільно актуальними (три роки поспіль) залишаються проблеми перших позицій: необхідність поєднувати навчання і роботу (обрали 37,3% опитаних), особиста неорганізованість (23,9%), надмірний обсяг навчального навантаження (20,2%). Зросла в поточному навчальному році актуальність проблем у працевлаштуванні, на що слід звернути максимум уваги.

На наступні запитання анкети «Чи знаєте Ви, що Ваше навчання відбувається у відповідності до затвердженої освітньої програми?» та «Чи ознайомлені Ви з цілями та змістом освітньої програми» отримані наступні відповіді (рис. 5)

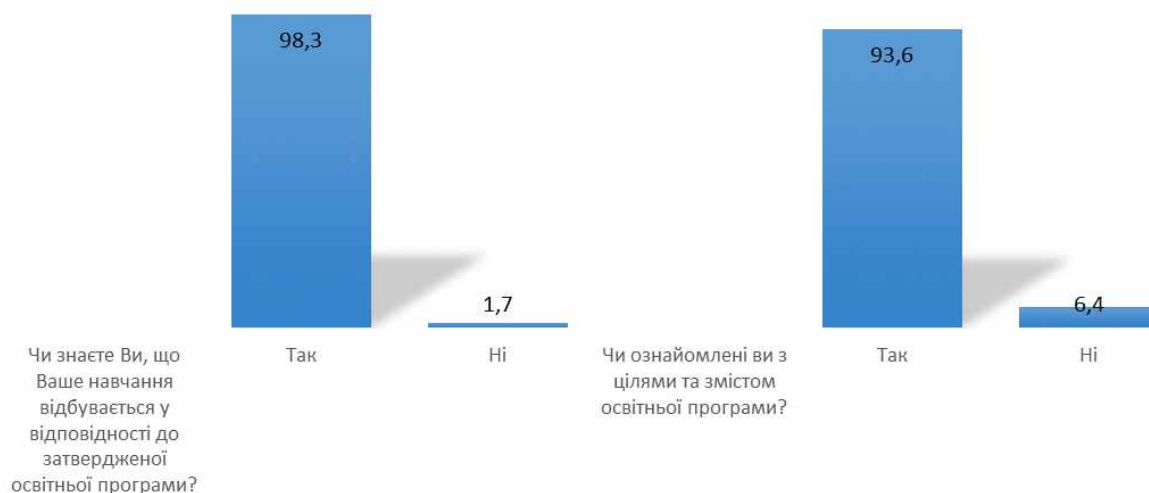

Рис. 5. Інформованість здобувачів освіти УНУС про цілі, зміст та завдання освітньої програми (у відсотках)

Позитивним моментом є те, що 98,3% респондентів знають про основний документ, який регламентує процес їх навчання, та 93,6% – ознайомлені з цілями та змістом освітньої програми. Із них 64,0% стверджують, що структура освітньої програми відповідає їхнім очікуванням, 29,0% – частково відповідає, 2,3% – не відповідає, 4,7% – важко відповісти (рис. 6).

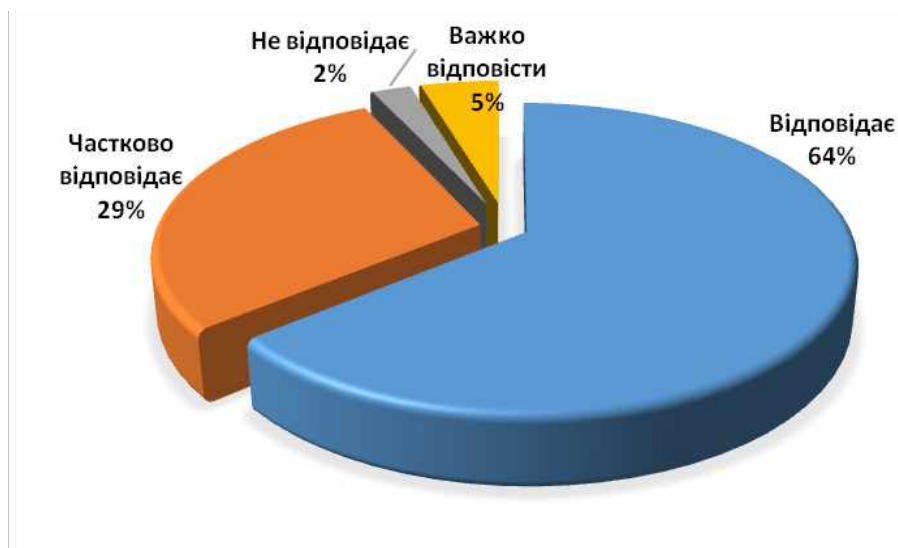

Рис. 6. Відповідність структури освітньої програми очікуванням здобувачів освіти УНУС (у відсотках)

Здобувачі вищої освіти оцінювали ефективність методів і методіку викладання дисциплін за обраною спеціальністю, а також рівень стимулювання їх до самоосвіти й науково-дослідницької діяльності. Узагальнені відповіді представлені у табл. 2 і 3.

Таблиця 2

Оцінка здобувачами вищої освіти УНУС ефективності методів викладання і навчання, які застосовуються на програмі

<i>Варіанти відповіді</i>	<i>Результати опитування</i>
Висока	1103 осіб (69,5%)
Середня	465 осіб (29,3%)
Низька	20 осіб (1,2%)

Таблиця 3

Рівень стимулювання здобувачів вищої освіти УНУС до самоосвіти й науково-дослідницької діяльності

<i>Варіанти відповіді</i>	<i>Результати опитування</i>
Високий	630 осіб (39,7%)
Достатній	759 осіб (47,8%)
Задовільний	167 осіб (10,5%)
Незадовільний	32 особи (2,0%)

Як свідчать результати опитування, більшість здобувачів задоволені ефективністю методів викладання і навчання та рівнем стимулювання їх до самоосвіти.

Оскільки структура освітніх програм по спеціальностях передбачає індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін, починаючи з II семестру, 89,5% опитуваних підтвердили реалізовану можливість самостійного обрання навчальних дисциплін для їх подальшого вивчення, 9,4 % респондентів засвідчили часткову їх реалізацію та 7,1% – ще не мали такої можливості (переважно здобувачі 1 року навчання).

Узагальнені відповіді по запитаннях наявності можливості та реалізації вільного вибору дисциплін представлені на рис. 7.

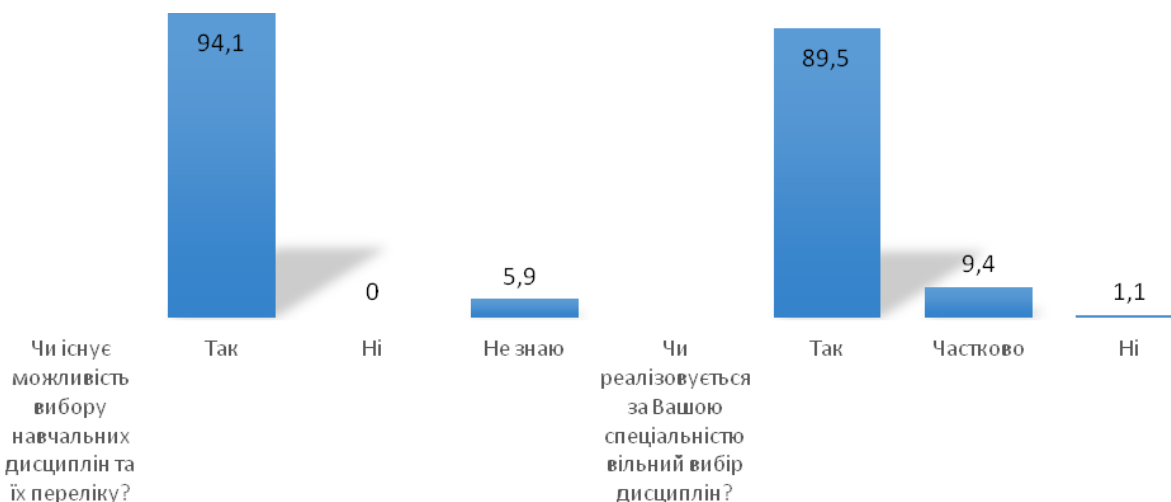

Рис. 7. Наявність можливості та реалізації вільного вибору дисциплін в УНУС (у відсотках)

Блок запитань щодо якості освітнього процесу дозволяє визначити рівень задоволення студентів якістю викладання дисциплін та системою оцінювання.

Відповідаючи на запитання щодо видів аудиторних занять, які переважають у студентів, 56,3% опитаних зазначили лекції, 24,8% – практичні заняття, 12,3% – лабораторні заняття та 6,6% – семінарські заняття.

Респондентам було запропоновано визначити доцільність залучення професіоналів-практиків, експертів та представників роботодавців до викладання дисциплін, що є необхідною складовою організації освітнього процесу. Отримані за результатами анкетування дані дають змогу стверджувати, що в переважній більшості (92,5%), студенти зацікавлені і бажають переймати досвід професіоналів-практиків безпосередньо у навчальному процесі, 5,2 % – сумніваються в цьому та 2,3% – не бажають.

Також здобувачам було запропоновано визначити, яким чином вони дізнаються про форми контролю, порядок і критерії оцінювання під час вивчення навчальної дисципліни (рис. 8).

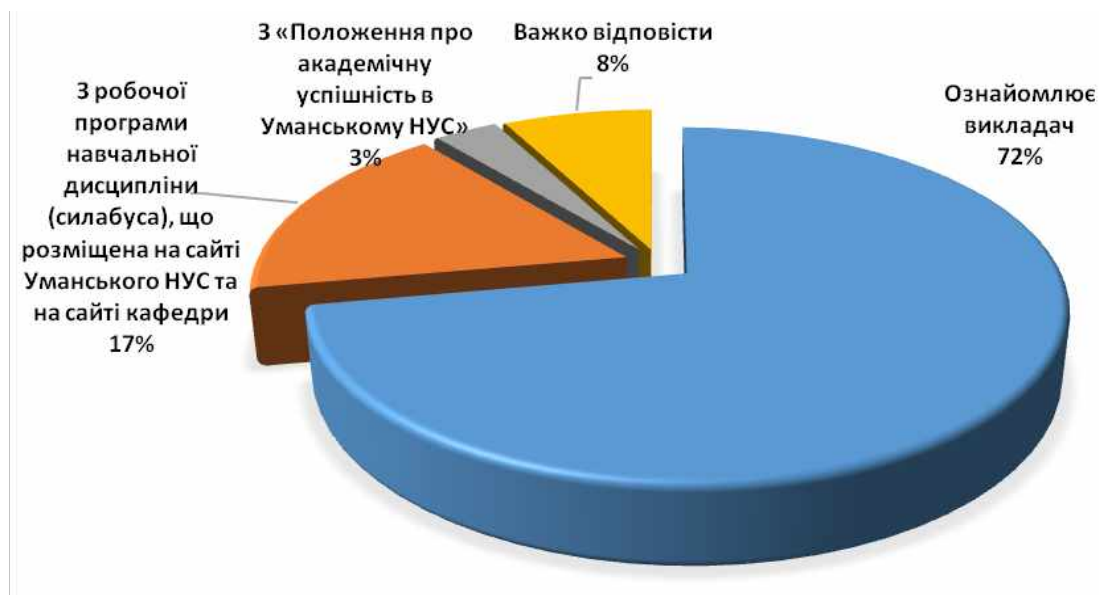

Рис. 8. Ознайомлення з формами контролю, порядком і критеріями оцінювання під час вивчення навчальної дисципліни в УНУС (у відсотках)

Процедури забезпечення якості оцінювання передбачають ознайомлення студентів заздалегідь із існуючими методами оцінювання, критеріями виставлення оцінок, які оприлюднені і знаходяться у відкритому доступі (зокрема на веб-сайті університету). Дані, отримані за результатами анкетування, свідчать, що у переважній більшості (72,1 %) викладач пояснює студентам методи і критерії оцінювання на початку вивчення курсу.

Відповідно, переважна більшість здобувачів цілком згодні з тим, що існуючі процедури проведення контрольних заходів запобігають конфлікту між студентом і викладачем щодо об'єктивності оцінювання.

З поміж всіх наявних способів контролю знань при проведенні екзамену 34,8% опитаних найбільш об'єктивним вважають електронне тестування, 25,3% – комбінацію екзаменаційних питань і тестових завдань, 20,0 % – співбесіду, 14,0% – тестування (у письмовій формі), 5,9% – розв'язання конкретних ситуаційних завдань на практиці.

Слід відзначити достатній рівень об'єктивності системи оцінювання результатів навчання здобувачів в університеті. На запитання «Чи об'єктивна, на Вашу думку, чинна система оцінювання результатів навчання студентів в університеті?» 78,3% опитаних відповіли ствердно, 18,9% вважають чинну систему частково об'єктивною та 2,8% – не об'єктивною.

Щодо запитання «Чи є у Вас можливість, при потребі, оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів?» більшість опитуваних (86,6%) відповіла – «Так», 10,1% – не знають про таку можливість, чи не зустрічались із такою ситуацією, 3,3% – не мають такої можливості з невідомих причин.

Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності.

Опитування здобувачів щодо практикозорієнтованості навчання (рис. 9) показує достатній рівень обсягу практичної підготовки 70,2%, частково задоволені обсягом практики 22,0% опитаних та 7,8% вважають, що практики зі спеціальності замало.

Відповідний і відсоток задоволеності здобувачами тих компетентностей, які вони здобули та/або розвинули під час практичної підготовки.

Рис. 9. Задоволеність обсягом практичної підготовки та компетентностями, здобутими та/або розвиненими під час практичної підготовки в УНУС (у відсотках)

В поточному році студенти більше задоволені отримуваним практичним досвідом, який надає університет, але при цьому зменшується частка тих, кому вистачає обсягу практичної підготовки.

Здобувачі вищої освіти оцінювали доступність та якість підручників, методичних вказівок, конспектів лекцій тощо в електронній та друкованій формах; комп'ютерне забезпечення освітнього процесу. Узагальнені результати опитування представлені у табл. 4 і 5.

Таблиця 4

Доступність здобувачам вищої освіти УНУС підручників, методичних вказівок, конспектів лекцій в електронній та друкованій формах

<i>Варіанти відповіді</i>	<i>Результати опитування</i>
Так	1116 осіб (70,3%)
Частково	377 осіб (23,7%)
Ні	95 осіб (6,0%)
Важко відповісти	0 осіб (0%)

Таблиця 5

Відповідність освітнім потребам комп'ютерного забезпечення освітнього процесу в УНУС

<i>Варіанти відповіді</i>	<i>Результати опитування</i>
Так	1221 особа (76,9%)
Частково	317 осіб (20,0%)
Ні	21 особа (1,3%)
Важко відповісти	29 осіб (1,8%)

Забезпеченість освітніх програм УНУС матеріально-технічними ресурсами більшість опитаних здобувачів вищої освіти оцінили на високому рівні, а університет в свою чергу приділяє велику увагу якості навчальних ресурсів та відповідає за забезпечення ефективної та безперебійної роботи комп'ютерної та мережевої інфраструктури, інформаційних сервісів та їх розвиток відповідно до вимог користувачів та особливостей освітнього процесу.

Університет популяризує академічну доброчесність та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності. Відповідно на запитання «Чи ознайомлені Ви із принципами академічної доброчесності?» 82,9% опитаних відповіли, що ознайомлені з принципами академічної доброчесності, 15,3% – частково і 1,8% – ще не встигли ознайомитися.

На запитання «Яким чином популяризується академічна доброчесність в Уманському НУС?» здобувачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість виборів не обмежувалася). Узагальнені результати відображені на рис. 10.

Рис.10. Популяризація академічної доброчесності в УНУС (у відсотках)

Опитування стосовно питань добросовісності стосувалося також питань плагіату та корупції (рис. 11).

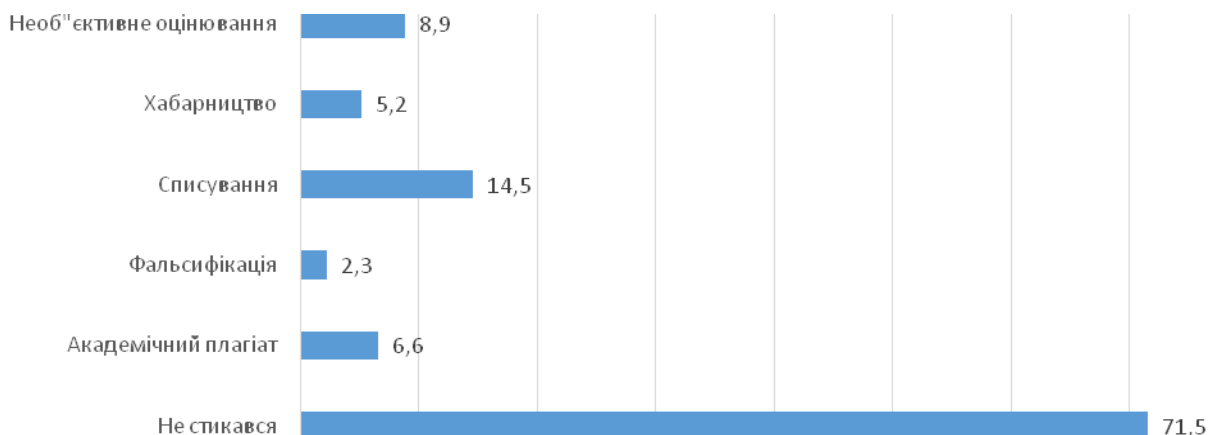

Рис. 11. З якими проявами академічної недобросовісності Ви зустрічалися в університеті? (у відсотках)

На основі результатів опитування можна зробити висновок, що, на думку респондентів, спостерігається тенденція покращення ситуації стосовно проявів академічної недобросовісності порівняно з минулим роком. 71,5% студентів із загальної кількості опитаних стверджують, що не зустрічалися із проявами недобросовісності.

Здобувачам було запропоновано визначити з перерахованих варіантів, які санкції щодо студентів можуть бути доцільними у разі виявлення і доведення академічної недобросовісності (рис. 12).

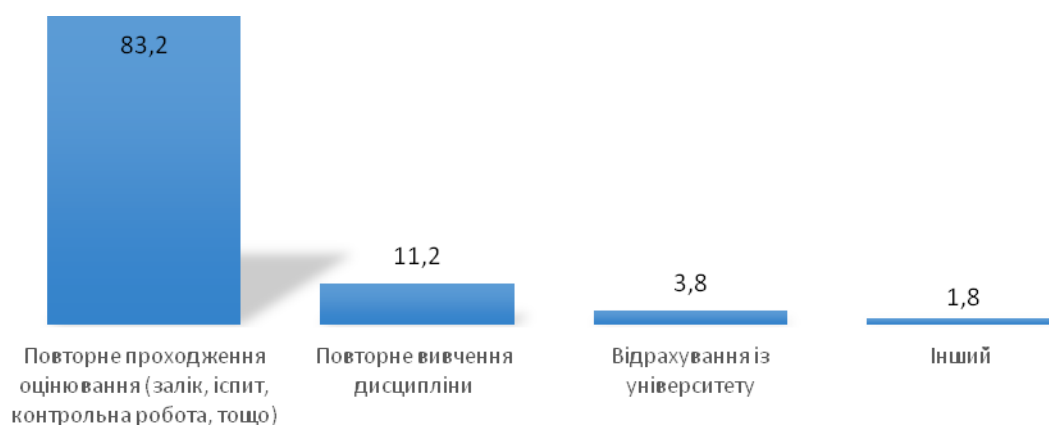

Рис. 12. Санкції щодо студентів УНУС, які є доцільними у разі виявлення і доведення академічної недобросовісності (у відсотках)

Варіант повторного проходження оцінювання (залік, іспит, контрольна робота) отримав найвищий відсоток (83,2%), повторне вивчення дисципліни – 11,2%, відрахування із університету – 3,8%, серед інших варіантів санкцій (1,8%) – були варіанти «не потрібно ніяких санкцій», «зрозуміти і пробачити», «попередження, а потім відрахування», «фінансове покарання», «не знаю».

Особлива увага в опитуванні приділена блоку запитань щодо потреб та інтересів здобувачів вищої освіти. Гострота певних питань, їх невирішеність можуть призводити до глибокої психологічної кризи особистості. Тому в ході дослідження ми намагалися також з'ясувати, які проблеми особистого характеру є для наших студентів сьогодні найбільш актуальними.

За результатами анкетування щодо безпечності освітнього середовища для життя і здоров'я студентів можна зробити висновок, що відповідні послуги надаються на високому рівні і задовольняють більшість студентів (рис. 13).

Рис. 13. Фактори забезпечення безпечності освітнього середовища УНУС для життя та здоров'я здобувачів (у відсотках)

Останнє анкетування показало, що здобувачі вищої освіти у своїй більшості задоволені можливостями, які надає їм освітнє середовище Уманського НУС. За результатами опитування перші три позиції належать закладові громадського харчування (університетській їдальні) – 66,5%, розвитку спорту – 60,6% та безпечним умовам проживання у гуртожитку – 48,4%.

Питання щодо безпеки життя і здоров'я студентів обговорюються переважно на зустрічах з кураторами академічних груп, із заступниками деканів із навчальної та виховної роботи, з психологом, представниками ради студентського самоврядування та в ході інструктивних бесід з викладачами під час вивчення навчальних дисциплін.

При проведенні анкетування також досліджувалась наявність соціальної підтримки, яка надається студентам під час навчального процесу, якщо у них виникають значні труднощі (рис.14).

Головною проблемою, що непокоїть сьогоднішніх студентів є можливість підробітку і працевлаштування. Менше хвилюють побутові проблеми, важке матеріальне становище.

71,8 % опитаних здобувачів задоволені рівнем організації студентського самоврядування в Уманському НУС, 24,1% – задоволені частково, 4,1% – незадоволені. Відповідно багато студентів беруть активну участь (30,0%) у заходах, які проводяться студентським самоврядуванням, 42,2% – періодично задіяні в таких заходах, 27,8% – участі не приймають.

Рис. 14. Напрями надання соціальної підтримки здобувачам УНУС (у відсотках)

Лише 20,6% опитаних здобувачів брали участь у програмах міжнародної академічної мобільності, 79,4% – не мали бажання чи можливості. З перерахованих проблем, які виникають при бажанні прийняти участь у міжнародному обміні чи стажуванні 54,9% здобувачів визначили незначну кількість місць за програмами міжнародної академічної мобільності, 31,8% – недостатню кількість пропозицій закордонних вузів-партнерів та 26,6% – наявну різницю у навчальних планах вузів-партнерів (рис. 15).

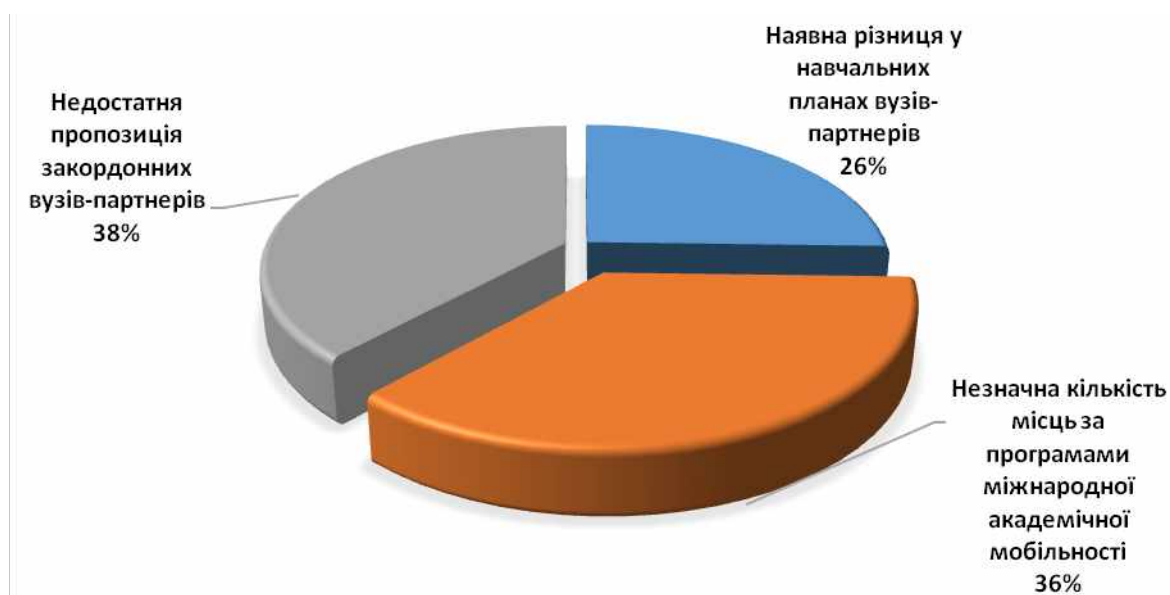

Рис. 15. Проблеми участі здобувачів освіти УНУС у програмах міжнародної академічної мобільності (у відсотках)

Варто пам'ятати той факт, що задоволеність студентів якістю освітнього процесу в цілому та якістю освітніх програм, зокрема, є основним із основних факторів.

На запитання «Що, на Вашу думку, слід змінити в освітній програмі для Вашої спеціальності?» 985 студентів (62,4%) із загальної кількості опитаних

відповіли, що нічого не слід змінювати і їх все влаштовує, позитивним є і такі відповіді: «змін не пропоную, все на високому рівні», «мені подобається моя спеціальність». Інша частина студентів мала пропозиції і зауваження. Отримані відповіді розподіляються за наступними напрямками освітньої діяльності (табл. 6).

Таблиця 6

Пропозиції здобувачів освіти УНУС щодо удосконалення освітніх програм

Напрями	Варіанти пропозицій
Організація навчального процесу	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечити наявність лекцій в електронному варіанті - Збільшити кількість практичних занять на підприємствах, полях, ділянках, в лабораторіях - Здобувати знання на практиці, на лекціях матеріал засвоюється не так добре - Більше інтерактивних завдань на практичних заняттях - Застосування інноваційних методів навчання: запрошення гостьових лекторів, збільшення кількості виїзних занять та ін. - Синхронізувати за тематикою час проведення лекційних та практичних занять - Більше практичних занять, на яких безпосередньо моделюють ситуації в професійному житті - Більше занять з програмним забезпеченням - Збільшити кількість годин, відведених на вивчення англійської мови, за рахунок зменшення обсягу годин на вивчення філософії, історії, фізики, вищої математики, хімії, правознавства, фізкультури та ін.) - Додати до освітньої програми викладання профільних предметів англійською мовою - Деякі предмети дублюються і їх обсяг варто зменшити - Проводити лекційні заняття у формі співбесіди з презентацією - Збільшити обсяг лекційних годин з вірусології, фітопатології - Зробити більш зручніший розклад - Більше пропозицій по працевлаштуванню - Впроваджувати дуальну освіту - Підвищити рівень академічної мобільності студентів - Ввести курси автошколи
Забезпечення вільного вибору дисциплін	<ul style="list-style-type: none"> - Додати до вибіркових дисциплін латинську мову - Доцільно ввести до освітніх програм дисципліни, що стосувалися б сучасних тенденцій розвитку Інтернет-бізнесу - Ввести предмет про фінансову грамотність - Зробити вибірковими дисципліни «Інтелектуальна власність», «Охорона праці» «Безпека життєдіяльності» - Забезпечити можливість вибору не лише дисциплін, а і викладача
Організація виробничої практики	<ul style="list-style-type: none"> - Збільшити перелік баз проходження практики - Більше практики на виробництві по вибраній спеціальності - Додати більше професійної практики, можна з частковим працевлаштуванням - Більше практики за кордоном - Додати наукову практику

На думку студентів, факторами, які удосконалюють навчання, є практикозорієнтованість, комп'ютеризація навчального процесу та вільний вибір дисциплін. Ці фактори є забезпеченням якісної студентоорієнтованої підготовки, яка в майбутньому дозволить випускникам працевлаштуватись.

Результати проведеного анкетування дозволяють адміністрації університету більш раціонально підійти до питань удосконалення освітнього процесу.

Загальні висновки та рекомендації

За результатами опитування з'ясовано, що в Уманському НУС забезпечено належний рівень освітньої, організаційної, інформаційної, соціальної та консультативної підтримки студентів.

З метою постійного удосконалення освітніх послуг, які надає Університет, пропонується вживати наступних заходів:

1. Продовжити практику щорічного опитування студентів щодо задоволеності освітніми програмами та якістю освітніх послуг. Відстежувати позитивну динаміку та виявляти слабкі чи проблемні зони з метою вжиття своєчасних заходів.

2. Постійно підвищувати якість вищої освіти, розробляти освітні програми, орієнтовані на вимоги ринку праці, що має стати визначальним показником ефективності вищої освіти та якості підготовки фахівців.

3. Гарантам освітніх програм налагодити систематичне оновлення інформаційних пакетів діючих освітніх програм, переліку дисциплін у програмах підготовки та каталозі вибіркового дисциплін на сайтах кафедр та на офіційному сайті університету.

4. Деканам, гарантам освітніх програм, кураторам академічних груп забезпечити обов'язкове проведення зустрічей зі студентами для ознайомлення зі змістом освітніх програм, каталогом вибіркового дисциплін, системою оцінювання в університеті, зокрема – про право студентів на зміну оцінки шляхом її оскарження та принципами доброчесності відповідно до основних положень в освітньому процесі.

5. Посилити використання Інтернету як джерела освітньої інформації – наукові та науково-популярні статті, енциклопедії, електронні навчальні посібники, електронні варіанти методичних посібників та рекомендацій, матеріали, що викладаються викладачами на сайт університету, спілкування та обмін інформацією між студентами та викладачами.

6. Продовжити практику залучення роботодавців, професіоналів-практиків успішних підприємців, громадських діячів до реалізації освітнього процесу (зустрічі, проведення лекцій, тренінгів, круглих столів тощо), зокрема, для передачі досвіду та мотивації студентів і можливостей реалізації особистих ініціатив.

7. Посилити застосування науково-педагогічними працівниками сучасних активних форм роботи (майстер-класи, навчальні дискусії, мозковий штурм, тренінги, ділові ігри тощо). Обов'язково включати різні форми проведення занять у навчальні програми.

8. Збільшити кількість практичних занять, що спрямовані на отримання практичних навичок та виїзних навчальних практик для кращого засвоєння теоретичного матеріалу.

9. Посилити практичну підготовку студентів. Враховуючи її важливість, варто не лише передбачати в навчальних планах проходження студентами навчальної та виробничої практик, але й узгоджувати з потенційними роботодавцями обсяги і види практичної підготовки, терміни її проведення тощо.

10. Удосконалювати систему працевлаштування випускників університету, допомагати у плануванні й розвитку ефективної кар'єри (розробка та впровадження нового формату співпраці університету і роботодавців – Дні стартапів, або студентських конкурсів, проєктів), винесення цієї проблематики на публічний рівень.

11. Поглибити міжнародне студентське співробітництво, покращити якість вивчення іноземних мов, для розширення можливостей проходження студентами навчання за кордоном у межах проєктів міжвузівської співпраці. Відділу міжнародної освіти та співпраці консультувати здобувачів освіти стосовно можливості участі у різноманітних програмах академічної мобільності, у тому числі міжнародної академічної мобільності.

12. Залучати студентів у творчі, наукові та спортивні об'єднання, до інноваційних міжнародних проєктів у сфері освіти, науки, культури тощо.

13. Забезпечити надання інформаційної допомоги з усього спектру питань життя університетської молоді в суспільстві (здоров'я, освіта, праця, кар'єра, суспільне й особисте життя, сім'я, житло, дозвілля, спорт, життя молоді в інших країнах, тощо).